

# תקיפת הנהגת חמאס בקטר: השלכות אפשריות לישראל ולאזור

written by פרופ' קובי מיכאל | 20.09.2025

## עיקרי הדברים

- התקיפה בקטר שינתה את כללי המשחק: היא מדגימה יכולות ישראליות מרשימות, מפעילה לחץ כבד על הנהגת החוץ של חמאס, ומאיצה את פירוקו כישות שלטונית-צבאית.
- מעמדה של קטאר נסדק; דוחה עשויה לסגת זמנית מהתיווך בעוד שמדינות ערב יגנו את ישראל פומבית, אך אצל חלקן מדובר במס שפתיים.
- התיאום המסתמן עם האמריקאים בנוגע לתקיפה מחזק את ההרתעה הישראלית, אך מייצר רגישות ביחסי וושינגטון-דוחה ומבוכה סביב נוכחותו של צבא ארה"ב בנסיכות.
- בעולם הערבי נשמעים גינויים קולניים לצד שמחה לאיד סמויה מצד יריבותיה האזוריות של קטר; במקביל צפוי בליץ מדיני-תקשורתי נגד ישראל.
- התקיפה עשויה להקשיח עמדות במפרץ לגבי נורמליזציה עם ישראל, ועלולה להאט מהלכים כאלה בטווח הקצר; מנגד, סיום הלחימה מעמדת כוח עשוי לשמש מנוע להרחבת ההסכמים.

## מבוא

ישראל תקפה ב-9 בספטמבר את צמרת ארגון הטרור חמאס הפועל מקטר, בניסיון לחסל את כל הנהגת הארגון. לפעולה יש השלכות על המשא ומתן לשחרור החטופים, על מעמד חמאס ועל יכולתו להמשיך לפעול באותו אופן, וכן על קטר, מעמדה ויכולתה להמשיך ולתפקד כפי שנהגה עד כה.

קטר היא השחקן החיצוני בעל הקשר ההדוק ביותר לחמאס. למרות היותה בעייתית מבחינת ישראל בשל פגיעתה באינטרסים ישראליים לאורך השנים, פעלה ישראל מתוך הנחה שאין ברירה אלא לצרפה כמתווכת במשא ומתן לשחרור החטופים בשל מנופי ההשפעה שלה <sup>1</sup> אירוח הנהגת החוץ וקשריה הקרובים עם ארגון חמאס.

הנחה זו היתה שגויה לדעתנו, בוודאי כאשר עם הזמן התבררו העדפויות של קטר בנוגע לאינטרסים של חמאס. כעת הקשר עם קטר מושהה: הנסיכות הודיעה כי היא מושכת ידה מהמשא ומתן, לפחות בטווח הקרוב. הפעולה הישראלית פגעה קשות בנסיכות, במעמדה ובכבודה, וחשפה את חולשתה ופגיעותה <sup>2</sup> ובעיקר את הקושי לתפקד כמתווכת-על באזור ולגרוף

ישראל הבהירה באמצעות התקיפה את מורת רוחה מאופן התנהלותה של קטר. ייתכן שכעת תקבל מצרים משקל גדול יותר במשא ומתן, אך לא בטוח שהשפעתה על מי שנותר בהנהגת חמאס משתווה לזו של קטר. סביר שנראה התאגדות של מדינות ערב בגינוי ישראל ובתמיכה בקטר שריבונותה נפגעה, אך נראה שבעיקר מדובר במס שפתיים: חמאס, כייצוג מובהק של תנועת "האחים המוסלמים", הוא בעיה ואף איום גם עבור מדינות ערב הפרגמטיות. אלה אינן מצרות על הפגיעה בקטר, שמדיניות החוץ שלה נתפשת בעיני רבות מהן כהרפתקנית ופוגעת באינטרסים שלהן. קטר מפעילה מאמצים שיטתיים לערעור יציבותם של משטרים ערביים רבים, באמצעות הסתה מתמשכת באל-ג'זירה ותמיכה בגורמים מערערי יציבות, דוגמת האחים המוסלמים.

סביר כי ארה"ב היתה בסוד העניינים עוד לפני התקיפה, בשל שליטתה הצבאית במרחב הקטרי ובשל מעמדה של קטר כבעלת ברית חשובה שלה. יש להניח שישראל לא היתה פועלת ללא תיאום עם וושינגטון, חרף הכחשות אמריקאיות שמטרתן להרחיק את ארה"ב מהאירוע בשל קרבתה לקטר. מעורבות אמריקאית מסייעת לישראל למתן השלכות שליליות בזירה המדינית והתקשורתית [?] תחומים שבהם לקטר יש השפעה רבה.

למרות מנופים משמעותיים של ארה"ב על קטר, גם ההיפך נכון: קטר נעשתה שותפה קרובה של ארה"ב באזור ומעבר לו. עליית חשד בדוחה לתיאום מוקדם ישראל-אמריקאי עלולה לפגוע בקשרי דוחה-וושינגטון [?] תרחיש שהממשל מבקש למנוע. הדימוי של ארה"ב כמי ש"מכרה" שותפה ערבית עלול לפגוע בקשריה עם מדינות האזור.

עם זאת, לקטר אין תחליף ממשי למטריית הביטחון האמריקאית: הטורקים מספקים חסות מוגבלת; סין אינה מספקת הגנה צבאית; ורוסיה חלשה, ענייה ועסוקה בזירות אחרות. למרות עושרה, קטר היא נסיכות זעירה שאינה מסוגלת להגן על עצמה בכוחותיה בלבד ועלולה להפוך לטרף קל למתנגדיה.

מעמדה של קטר כמתווכת בינלאומית נשען על טענת נייטרליות, שטופחה באמצעות שמירת יחסים עם צדדים יריבים במגוון סכסוכים, ועל הון שאיפשר מתן שוחד מנהיגים ורכישת נכסי תרבות, אמנות וספורט, כמו גם נכסי דלא ניידי והפעלת לובינג, שבאמצעותם הצליחה קטר להפעיל מערך השפעה עצום בהיקפו ובהשלכותיו. האנטישמיות בקמפוסים האמריקאיים וההטיה בתוכניות הלימוד, כמו גם רדיקליזציה של קהילות מוסלמיות באירופה ועידוד החיבור בין רדיקליות איסלאמית לרדיקליות שמאלית, הם, בין היתר, תוצר של השפעה קטרית.

הפעלת רשת אל-ג'זירה היא עוצמה רכה שקטר טיפחה במהלך השנים. הרשת נהפכה לכלי מסוכן ומערער יציבות לגבי המשטרים הערביים הפרגמטיים. אל-ג'זירה גם מעצימה בצורה בלתי מרוסנת את הדעה-לגיטימציה כלפי ישראל. היא מהדהדת את המסרים השקריים של חמאס כחלק ממערכה תודעתית ממוקדת, שיטתית ומתמשכת.

קטר שואפת ליציבות וביטחון מתוך הערכה שכלל שהפרופיל הבינלאומי שלה גבוה יותר, כך יגבר עניין חיצוני בביטחונה. את איומי הטרור היא מנטרלת באמצעות מימון ארגונים [?] מה שביסס אמון אצל כוחות מתחרים ואף בידד אותה, תיאורטית, מיריבויות בינלאומיות.

במשך השנים ניכרה במדיניות ישראל מול קטר דואליות, על אף פעילותה נגד ישראל בעיקר באמצעות אל-ג'זירה; ישראל סגרה את משרדי הרשת רק בזמן מלחמת "חרבות ברזל", עדות להעדפה רבת-שנים להכיל את הביקורת. ערב 7 באוקטובר דווח כי ישיבת קבינט ייעודית לעזה וחמאס החליטה לשמר את הקשר עם קטר.

גם לאחר פרוץ המלחמה, לצד ביקורת ציבורית על תמיכת קטר בחמאס, דוחה וירושלים מקיימות יחסי עבודה; גופי מודיעין משתפים פעולה; בכירים נפגשים; מתקיימים קשרים ביטחוניים-עסקיים; ישראלים מבקרים בנסיכות; ואף ישנו שיתוף פעולה כלכלי-מסחרי מוגבל. למרות יוזמות חקיקה, קטר אינה מוגדרת בישראל כמדינת אויב.

## משמעויות חיוביות

עצם התקיפה היא בבחינת שינוי כללי המשחק (Game Changer). אם הנהגת החוץ של חמאס נפגעה משמעותית [?] הארגון יתקשה לשקם את עצמו ברצועה ומחוץ לה. גם אם התקיפה לא תוביל להיווצרותה של דינמיקה חדשה במשא ומתן והנהגת חמאס בעזה תדבק בסרבנותה, חיסולו של חמאס כישות צבאית-שלטונית קרוב מתמיד.

אם הנהגת חמאס ניצלה [?] ייתכן שתקצין את עמדותיה, המשא ומתן ייקלע למבוי סתום, והסיכוי להסכם יקטן; אך היא נהפכת לנרדפת ומוגבלת במרחב הפעולה והתמרון, וייתכן שלא תוכל להישאר בקטר. למרות אמירות לגבי האפשרות לארח את הנהגת חמאס במצרים, סביר שאמירות אלה לא יתורגמו למעשים בשל לחץ אמריקאי ובשל אי-רצונה של הנהגת חמאס להיות נתונה תחת פיקוח קפדני.

כנראה שגם טורקיה לא תזדרז להציע שירותי אירוח קבועים להנהגת חמאס, הן בשל לחץ אמריקאי ואפשרות לפגיעה ביחסים עם וושינגטון, והן בשל רצונה להימנע מהסתבכות. ניסיון ישראלי לפגוע בהנהגת חמאס בטורקיה יחייב את אנקרה לתגובה חריפה, שתוביל להסלמה חמורה ומסוכנת. במצב כזה נותרות רק איראן או מדינות ערביות כגון אלג'יריה, תוניסיה ואולי לוב [?] אך גם שם לא תוכל הנהגת חמאס למצוא ביטחון וחסינות מפני פגיעה ישראלית, ויידרשו לה משאבים עצומים להגנה מפני ידה הארוכה של ישראל.

התקיפה הישראלית היא מהלך "שובר שוויון": ישראל משדרת לאזור נחישות להשמיד את חמאס כישות צבאית-שלטונית, ולפיכך לערוף את הנהגת החוץ [?] שנהפכה למרכז הכובד של הארגון מאז חוסלה ההנהגה בעזה. נחישות ישראל והעליונות המודיעינית-מבצעית מאפשרות הרחבת גזרות הפעולה גם למדינות שאינן זירת לחימה ישירה; התקיפה מסמנת סוף לתקופת ההיסוס

והזהירות. היא מבססת את מעמדה של ישראל כמעצמה האזורית הדומיננטית, ומגבירה חששות מפני תגובות קשות ובלתי צפויות שלה.

ערכה ההרתעתי של התקיפה גבוה, מכיוון שבתפישת רבים במרחב, היא בוצעה בתיאום עם הממשל האמריקאי ובהרשאתו, מה שמצביע על עומק היחסים ועוצמת המחויבות והגיבוי האמריקאיים לישראל. הממשל האמריקאי שידר מסרים כפולים, למשל בציוצו של הנשיא דונלד טראמפ, שלצד אי נוחות מעצם התקיפה בשטחה הריבוני של בעלת ברית קרובה של ארה"ב, הציג את הנהגת חמאס כמטרה ראויה.

רוב המדינות הערביות, שמיהרו לגנות את ישראל ולהביע סולידריות עם קטר על הפגיעה בריבונותה, מתחרות בקטר ומזהות בה איום בשל קרבתה לחמאס, לאחים המוסלמים ולארגוני טרור נוספים, ובשל הסתה שיטתית נגד משטריהן. בחדרים הסגורים יש בהן ככל הנראה נחת רוח מעצם הפגיעה בקטר.

מצד שני, לחצים ציבוריים ואזוריים עלולים להוביל את המדינות האלה לפעולות נגד ישראל בזירה הבינלאומית, אלא שלהערכתנו רובן יהיו ברמה ההצהרתית כמס שפתיים מתחייב. דברי הסיכום של הפסגה בדוחה ב-15 בספטמבר, שבה נכחו מנהיגים ממדינות ערביות ומוסלמיות, מחזקים את ההערכה הזאת.

ישראל הבהירה באמצעות המתקפה כי אין מקלט בטוח להנהגת חמאס, גם לא בקטר. מהלך זה מחדד את הלחץ על הארגון ופוגע בתפקידה של קטר כמתווכת. התקיפה נתפשה כהפרת ריבונות וזכתה לגינויים חריפים, למרות העובדה שישראל לא תקפה את קטר, אלא תקפה בקטר, ולמרות העובדה שלא מדובר בתקדים הן בנוגע לישראל (כך למשל, מבצע אנטבה באוגנדה ב-1976 ושתי תקיפות בתוניסיה ב-1985 על מפקדות אש"ף וב-1987 נגד אבו ג'יהאד) והן בנוגע לארה"ב (חיסול אוסאמה בן לאדן בפקיסטאן, קאסם סולימאני בעיראק ומנהיגי דאעש בסוריה).

קטר לא תווטר או תיסוג במהרה מעמדת ההשפעה שרכשה לעצמה בזכות מעורבותה הפעילה והמשמעותית בתיווך בין ישראל לחמאס, ותשאף לשמר את מעמדה זה. יכולתה של ישראל לשלול מקטר את האפשרות הזאת היא מנוף בידי ישראל, ונכון שתפעילו כדי לצמצם בצורה מקסימלית את הנזק מקטר בשל מחויבותה לחמאס ופעולותיה נגד ישראל בזירה הבינלאומית.

## משמעויות שליליות

הפגיעה בדימויה של קטר כמרכז עסקי ודיפלומטי בינלאומי היא משמעותית. אף שקטר תשאף לחזור לתפקיד התיווך, קשריה עם ארה"ב עלולים להיפגע בשל המעורבות האמריקאית האפשרית בתקיפה. ישראל צפויה להתמודד עם בליץ דיפלומטי ותקשורתי קטרי שאליו יצטרפו מדינות ערב ומדינות אסלאמיות. נשיא מצרים, נשיא טורקיה, מנהיגי המפרץ <sup>2</sup> ובהם מחמד בן זאיד מאיחוד הנסיכויות ומחמד בן סלמאן מסעודיה <sup>3</sup> הגיעו לקטר להפגין סולידריות.

האירוע מצטרף לחרדות המצטברות במדינות המפרץ, החוששות מפני שינוי בגישת ישראל כלפיהן<sup>2</sup> ממדינה החותרת לנורמליזציה ודו-קיום למדינה השואפת, בעיניהן, להגמוניה אזורית, ושאינה מפגינה כל ריסון בהפעלת הכוח. אלה מכשולים לנתיב הנורמליזציה שידרשו טיפול.

המשמעויות האפשריות הן שהמשא ומתן ייתקע; שיחסי ישראל-קטר יידרדרו; ושהחשש של מנהיגים ערבים מפני התנהגות לא מרוסנת של ישראל עלול להובילם לכדי מעשים שיאיימו על ישראל, על הסכמי אברהם או אף על יציבותם השברירית של הסכמי השלום עם ירדן ומצרים. ההסלמה עלולה להתרחב גם לאזור<sup>3</sup> גם אם המסר ההרתעתי בתקיפה בקטר ירתיע מדינות אחרות מלשמש מקלט גלוי להנהגת חמאס. בד בבד, קטר לא תוותר במהירות על מעורבותה במשא ומתן, הנתפשת בעיניה כנכס מרכזי מבחינת עוצמה רכה, כחלק משאיפתה למצב את עצמה כנסיכת הדיפלומטיה האזורית.

במקביל לציון יום השנה החמישי להסכמי אברהם ב-15 בספטמבר, הביאה התקיפה בדוחה להקשחת עמדות. היא המחישה לנסיכויות המפרץ גם את גבולות סידורי הביטחון שלהן עם ארה"ב, שלשיטתן כשלו בהרתעת תוקפנות מצד איראן, מצד החות'ים<sup>4</sup> וכעת גם מצד ישראל, בתוך גבולותיהן. מאחורי דלתיים סגורות, הסימפטיה לחמאס מועטה; המחלוקת היא על הצעד הבא: כיצד לסיים את מלחמת עזה, לבסס את הישגי ישראל מול שליחי איראן, ולייצב את האזור.

פגיעה בריבונות של מדינה ערבית שאינה אויב, למרות שאינה תקדים, בהחלט יוצרת בעיה: פעולה צבאית בשטחה של מדינה שאינה בעימות ישיר עם ישראל מאותתת על נכונות לפעול גם במקומות נוספים אם תוגדר נחיצות, ומגבירה חששות בקרב שותפות ביטחוניות.

מצרים וירדן ייאלצו לאזן בין סולידריות ערבית, אינטרסים פנימיים ורצון לשמור על שיתוף פעולה עם ישראל; גם אם הן עוינות לחמאס, הן אינן יכולות להתעלם מפגיעה במדינה ערבית, והמשך פעולות דומות ישחק את הלגיטימציה הציבורית שלהן לשיתופי פעולה עם ישראל. המהלך הישראלי יכול להאיץ מהלכים להקמתה של ברית צבאית ערבית, בוודאי ברמה ההצהרתית, גם אם קשה לראות ברית כזאת קורמת עור וגידים.

מיקומה של מפקדת פיקוד המרכז של צבא ארה"ב (CENTCOM) בדוחה מעניק ממד נוסף: הפעלת כוח ישראלית בסביבה הרגישה ביותר לארה"ב עשויה להתפרש כפגיעה עקיפה במעמדה באזור, ולהעמיק חשדנות ערבית כלפי יכולתה של וושינגטון לשמר יציבות ולרסן את ישראל. ארה"ב מתקשה להצטייר כמי שאישרה פגיעה בבעלת בריתה קטר, אך גם אינה יכולה להתכחש לקשריה עם ישראל.

מבחינת החטופים, התקיפה נתפשת כאיתות לייאוש הישראלי לנוכח הסיכויים להתקדמות משמעותית בערוצי המשא ומתן, והחלטה למיקוד המאמץ בהכרעה צבאית ובפירוק חמאס. מהלך כזה מחייב גם את עריפת הנהגת החוץ של חמאס<sup>5</sup> מרכז הכובד המשמעותי של הארגון

כיום ובכל תרחיש של שיקום יכולות הארגון בעתיד.

המהלך הישראלי משרת את מבקריה של ישראל, שמעמדה הבינלאומי נשחק ונפגע עד מאוד, ומחזק את הנרטיב של חמאס ואת המוטיבציה להאיץ את הקמתה של מדינה פלסטינית. כך עלול להתגבש דימוי של ישראל כ"בריון אזורי" המפר ריבונות ופועל מחוץ לכללי המשחק [2] עוצמה הרתעתית בטווח הקצר במחיר סכנת בידוד דיפלומטי בטווח הארוך, אם המלחמה ברצועת עזה תימשך.

התקיפה על אדמת קטר מגיעה בעיתוי רגיש ויכולה לחזק את טיעוניהם של מתנגדי הנורמליזציה. ישראל נתפשת כשותפה לא מרוסנת שאינה מכבדת כללי משחק אזוריים, מה שמרחיק מדינות נוספות ממעגל ההסכמים ומגדיל את הסיכון להתגבשות חזית אזורית רחבה יותר [2] מדינית, תקשורתית ואף ביטחונית עקיפה. מצד שני, סיום המלחמה ברצועת עזה על רקע דימוי העוצמה הישראלית, שבאה לידי ביטוי בעליונות אווירית, מבצעית ומודיעינית, לצד נחישות ויכולות טכנולוגיות גבוהות וייחודיות, יוכלו בהחלט לשמש בעתיד זרז להרחבת הסכמי אברהם וביסוסם.

## סיכום

התקיפה הישראלית בקטר שידרה נחישות ויכולת צבאית, אך גם עירערה, לעת עתה, אמון אזורי ובינלאומי בישראל. היא עלולה לפגוע בקשרים עם מצרים וירדן, לחזק את התפישה שישראל מתנהלת כבריון אזורי ומבקשת לבסס את מעמדה כהגמון במרחב, לסכל סיכויי נורמליזציה נוספים ולהקשות על מאמצי ארה"ב לייצב את המזרח התיכון. במקביל, היא מחזקת את דימוי העוצמה וההרתעה של ישראל, כמו גם את התפישה לגבי הנחישות הישראלית לפרק את חמאס; בהיעדר משא ומתן היא יכולה להאיץ מהלכים צבאיים בעזה ולקדם את פירוק חמאס כישות שלטונית וצבאית מאורגנת.